

Kurs-Elevatoren ikke er ukendte Fænomener. Her er et frugtbart og endnu temmelig uopdyrket Omraade for Aktieselskabs-Lovgivningen, der næsten udelukkende tjener til at beskytte Kreditorerne, men maaske i lidt for høj Grad lader Investorerne sejle deres egen Sø. Afsnittet om Budgettering kan anbefales som forbilledligt, hvilket dog i nogen Grad skyldes, at det bygger paa Ernst & Ernsts fortrinlige »Budget Control, What it Does and How to Do It«, der udkom i 1925, og som enhver Aktieselskabs-Leder burde læse.

Hoagland beskæftiger sig naturligvis ogsaa med Konjunktursvingningerne, der i Amerika er stærkere i deres Udsving og et lige saa uafvendeligt Fænomen som Ebbe og Flod, omend Tidspunkterne jo desværre ikke lader sig forudsige. Man er efterhaanden ved at faa Øjnene op for det uheldige i, at Investeringslysten og Bankernes velvillige Holdning overfor denne er stærkest paa Toppen af Konjunkturbølgen, hvor Risikoen i Virkeligheden er størst, og svagest i Bølgedalen, hvor Risikoen er mindst. Det ventes, at denne Erkendelse efterhaanden vil bidrage til at mildne de voldsomste Konjunkturudsving.

Hoaglands Bog behandler ogsaa Emnet: Den fremskridende Demokratisering af Kapitalen og det hermed opstaaede Krav om adekvate Investeringsobjekter for mindre Kapitalister. Det var den forrige Verdenskrig med dens liberty bonds, der startede denne Demokratisering, men Tendensen er sikkert universel, og Problemet at skaffe paa en Gang sikre og lukrative Realværdipapirer for de mange smaa Kapitalister venter stadigvæk i Amerika saa vel som her hjemme paa sin helt fuldgode Løsning.

Til aller sidst ofrer Hoagland et Par Kapitler paa Investorernes Beskyttelse mod værdiløse Papirer og uforsvarlig Selskabsledelse. Han viser her, at han vel er habil, men ingen Autoritet i Rang med Folk som A. S. Dewing, William Lough og Hastings Lyon.

Axel Birch-Sørensen.

Ragnar Frisch: Noen trekk av konjunkturleren. H. Aschehoug & Co., Oslo 1947. 107 sider.

Bogen er i hovedsagen et optryk af 3 radioforedrag, forfatteren holdt i 1932, dog med tilføjelse af nogle nye afsnit.

I indledningen anvender forf. det billede, at en økonomisk bevægelse skal være »smitte«, for at vi kan kalde den *en konjunkturbevægelse*, og han fremhæver som det karakteristiske for de alm. konjunkturer hele det økonomiske samfundslivs enhedspræg. Dette konjunkturbegreb er noget bredere, end man i alm. er vant til, idet det rummer næsten alle generelle økonomiske bevægelser af større længde end sæsonvariationer. Frisch opregner bølger af omtrentlig 3—4, 8—10, 20—25 og 50—60 års varighed. Hans tesis er, at når f. eks. en priskurve opløses i sine forskellige komponenter, er regelmæssigheden i variationerne så stærk, at det nævnte kinesiske æske-system af konjunkturbevægelser næsten har karakter af naturlove, som virker ret uforstyrret af krige o. a. konkrete historiske begivenheder. Til støtte for dette synspunkt bringes en lang række priskurver. Den skeptiske læser kan måske til tider synes, at der udkræves lovlig stor forhåndsvelvilje til at genfinde alle de nævnte konjunkturbølger nogenlunde ubrudt; særlig 20—25 års cyklen kan være svær at skelne, og dens periodelængde varierer i de anførte eksempler ml. 16 og 27 år. Også over for indførelsen af de store krigsinflationer i konjunktur-systemet (i USA. omkr. Napoleonskrigene, borgerkrigen i 1860'erne og 1. Verdenskrig — altså faktisk med ca. 50 års mellemrum) stiller anmelderen sig skeptisk; således synes det smukke 50 års system at måtte skæmmes noget ved, at næste inflationstoppunkt allerede indtræffer i 1940'erne — efter systemet synes den krig at være kommet for tidligt.

I nogle korte afsnit vises udmærket, ved diagrammer for en række lande, hvorledes konjunkturbevægelserne (der tænkes her særlig på 3—4 års bølgen) forløber med et time-lag ml. en »fortrop« (aktiekurser m. m.), en »mellem-trop« (priser, beskæftigelse) og en »bagtrop« (lånerente).

Forf. gennemgår ganske kort forsk. konjunkturteorier i kronologisk rækkefølge. Man savner dog en omtale af Hawtrey's rent monetære teori, og kortfattetheden gør til tider fremstillingen af de forsk. forfatteres teorier noget ufuld-

Kurs-Elevatoren ikke er ukendte Fænomener. Her er et frugtbart og endnu temmelig uopdyrket Omraade for Aktieselskabs-Lovgivningen, der næsten udelukkende tjener til at beskytte Kreditorerne, men maaske i lidt for høj Grad lader Investorerne sejle deres egen Sø. Afsnittet om Budgettering kan anbefales som forbilledligt, hvilket dog i nogen Grad skyldes, at det bygger paa Ernst & Ernsts fortrinlige »Budget Control, What it Does and How to Do It«, der udkom i 1925, og som enhver Aktieselskabs-Leder burde læse.

Hoagland beskæftiger sig naturligvis ogsaa med Konjunktursvingningerne, der i Amerika er stærkere i deres Udsving og et lige saa uafvendeligt Fænomen som Ebbe og Flod, omend Tidspunkterne jo desværre ikke lader sig forudsige. Man er efterhaanden ved at faa Øjnene op for det uheldige i, at Investeringslysten og Bankernes velvillige Holdning overfor denne er stærkest paa Toppen af Konjunkturbølgen, hvor Risikoen i Virkeligheden er størst, og svagest i Bølgedalen, hvor Risikoen er mindst. Det ventes, at denne Erkendelse efterhaanden vil bidrage til at mildne de voldsomste Konjunkturudsving.

Hoaglands Bog behandler ogsaa Emnet: Den fremskridende Demokratisering af Kapitalen og det hermed opstaaede Krav om adekvate Investeringsobjekter for mindre Kapitalister. Det var den forrige Verdenskrig med dens liberty bonds, der startede denne Demokratisering, men Tendensen er sikkert universel, og Problemet at skaffe paa en Gang sikre og lukrative Realværdipapirer for de mange smaa Kapitalister venter stadigvæk i Amerika saa vel som her hjemme paa sin helt fuldgode Løsning.

Til aller sidst ofrer Hoagland et Par Kapitler paa Investorernes Beskyttelse mod værdiløse Papirer og uforsvarlig Selskabsledelse. Han viser her, at han vel er habil, men ingen Autoritet i Rang med Folk som A. S. Dewing, William Lough og Hastings Lyon.

Axel Birch-Sørensen.

Ragnar Frisch: Noen trekk av konjunkturløren. H. Aschehoug & Co., Oslo 1947. 107 sider.

Bogen er i hovedsagen et optryk af 3 radioforedrag, forfatteren holdt i 1932, dog med tilføjelse af nogle nye afsnit.

I indledningen anvender forf. det billede, at en økonomisk bevægelse skal være »smitte«, for at vi kan kalde den *en konjunkturbevægelse*, og han fremhæver som det karakteristiske for de alm. konjunkturer hele det økonomiske samfundslivs enhedspræg. Dette konjunkturbegreb er noget bredere, end man i alm. er vant til, idet det rummer næsten alle generelle økonomiske bevægelser af større længde end sæsonvariationer. Frisch opregner bølger af omtrentlig 3—4, 8—10, 20—25 og 50—60 års varighed. Hans tesis er, at når f. eks. en priskurve opløses i sine forskellige komponenter, er regelmæssigheden i variationerne så stærk, at det nævnte kinesiske æske-system af konjunkturbevægelser næsten har karakter af naturlove, som virker ret uforstyrret af krige o. a. konkrete historiske begivenheder. Til støtte for dette synspunkt bringes en lang række priskurver. Den skeptiske læser kan måske til tider synes, at der udkræves lovlig stor forhåndsvelvilje til at genfinde alle de nævnte konjunkturbølger nogenlunde ubrudt; særlig 20—25 års cyklen kan være svær at skelne, og dens periodelængde varierer i de anførte eksempler ml. 16 og 27 år. Også over for indførelsen af de store krigsinflationer i konjunktur-systemet (i USA. omkr. Napoleonskrigene, borgerkrigen i 1860'erne og 1. Verdenskrig — altså faktisk med ca. 50 års mellemrum) stiller anmelderen sig skeptisk; således synes det smukke 50 års system at måtte skæmmes noget ved, at næste inflationstoppunkt allerede indtræffer i 1940'erne — efter systemet synes den krig at være kommet for tidligt.

I nogle korte afsnit vises udmærket, ved diagrammer for en række lande, hvorledes konjunkturbevægelserne (der tænkes her særlig på 3—4 års bølgen) forløber med et time-lag ml. en »fortrop« (aktiekurser m. m.), en »mellem-trop« (priser, beskæftigelse) og en »bagtrop« (lånerente).

Forf. gennemgår ganske kort forsk. konjunkturteorier i kronologisk rækkefølge. Man savner dog en omtale af Hawtrey's rent monetære teori, og kortfattetheden gør til tider fremstillingen af de forsk. forfatteres teorier noget ufuld-

stændig; således nævnes underkonsumtions-synspunktet ikke i forbindelse med Marx, accelerationsprincippet forklares ikke nærmere under omtalen af Aftalion, og om Keynes' nyere teorier siges det — lidt flot — at deres store indflydelse »skyldes først og fremst hans fremstillingsmåte« og ikke tankerne!

Som mål for den økonomiske politik over for konjunkturbevægelser opstiller Frisch opnåelse og opretholdelse af »det optimale fordelingsforhold« ml. lønmodtagere og erhvervs-virksomheder — og samtidig »det mest rasjonnelle forhold til fordringshaverne« — som giver både bedrifterne tilstrækkeligt afkast som incitament til øget virksomhed og lønmodtagerne tilstrækkelig indtægt til at skabe den nødvendige færdigvareefterspørgsel. For at sikre dette bør der beregnes indekser for nationalindtægts bevægelse og ændringerne i fordelingsandelene. Påvirkningen af disse indekser må derefter være det centrale for den økonomiske politik, således at hensynet til f. eks. prisniveauets stabilitet må underordnes dette. De moderne nationalindkomst- og nationalbudgetberegninger arbejder f. s. v. netop på den linie. En anden sag er det så, om begrebet »optimalt fordelingsforhold« er praktisk anvendeligt uden en politisk dom. Det kan tænkes, at der findes et større interval, inden for hvilket såvel bedrifternes produktionsincitament som forbrugernes konsumtions-evne er tilstrækkelig stor til at hindre en kontraktion; omvendt er det et spørgsmål, om det under privatkapitalistiske forhold på ethvert tidspunkt er muligt at opfylde begge disse betingelser — måske kan de i en given situation udelukke hinanden.

I et særligt afsnit om den »lange konjunktur-bølge« på omkr. 50 år udvikler Frisch en biologisk-psykologisk teori, i hvilken krigene indgår som et regelmæssigt led: De indtræffer gerne i slutningen af en opgangsfasen, hvori der er sket »en opphopning af fysisk kraft og økonomisk velstand — men samtidig krav om mer«, hvilket får udløsning gennem krig. Efter krigen griber menneskene af en deflationspsykose, og en ny langtidsofgang indtræffer først med en ny generations opvækst. Teorien illustreres af nogle interessante diagrammer over hvedepriser og krige i Frankrig 1300—1800. Overensstemmelsen er ret tydelig; men man føler sig ikke overbevist

om, at dette ikke helt overvejende skyldes krigenes prisforhøjende virkninger. Når pris-langtidsskurvens nedre vendepunkt som regel indtræffer nogle år før udbruddet af en større krig, synes dette at ligge i det rent diagramtekniske forhold, at langtidspriisen tilsyneladende er bestemt som et gennemsnit af de foregående og efterfølgende års faktiske priser.

I et interessant nyt tillæg om *levestandard og prisindeks* definerer Frisch leveomkostningsindeks som det tal, der angiver det reciproke forhold mellem en given udgiftssum og den udgiftssum, der på et senere tidspunkt på *billigste måde* vil give vedkommende familie samme tilfredsstillelsesniveau, som den givne udgiftssum oprindeligt gav. I forh. til denne definition bliver det her i landet beregnede detailpristal lidt for højt, fordi det forudsætter uforandret forbrugs-sammensætning i stedet for en stadig mængdetilpasning til den billigst mulige kombination med samme samlede tilfredsstillelse. Omvendt finder Frisch en *nedre grænse* for sit leveomkostningsindeks udfra et husholdningsbudget, der er mængdetilpasset på sluttidspunktet. For at undgå et stigende gab mellem resultaterne af de to sæt beregninger må man indfordre hyppige mængdeoplysninger; ellers bliver man nødt til — som i Danmark i 1942 — at »springe« fra en budgetsammensætning til en stærkt ændret uden at opnå en egentlig kontinuerlig sammenhæng mellem indekstallene før og efter »springet«.

Ragnar Frisch's bog er skrevet i et levende og letforståeligt sprog og illustreret udmærket med diagrammer. Som indvending kan måske fremføres, at den lovlige stærkt bærer præg af, at dens forfatter er ekonometriker og ikke sociolog; samfundsstrukturens betydning for konjunkturbevægelserne bliver derfor næsten ikke berørt. F. eks. nævnes der intet om, at den 8—11 års konjunkturbevægelse i priser, produktion og beskæftigelse m. m., som har spillet en særlig indgribende rolle i det sidste århundrede, hænger nøje sammen med den kapitalistiske produktionsform, og at den første af den slags kriser indtraf 1825. Ligeledes kommenterer Frisch ikke sin oplysning om, at der ikke har været nogen antydning til korte konjunktur-bølger i Sovjetunionen i modsætning til alle andre større lande.

Kai Lemberg.